

NÁRODNÍ
ZPRÁVA
ZA ČESKOU
REPUBLIKU

A photograph of a woman holding a young child, walking on a sidewalk next to a brick building. The entire image is overlaid with a semi-transparent red filter. Four white L-shaped corner brackets are positioned around the central text.

EVROPA 2020
STÍNOVÁ ZPRÁVA 2014

DOPORUČENÍ CHARITY ČR K HODNOCENÍ STRATEGIE EU 2020
V POLOVINĚ JEJÍHO OBDOBÍ.

PŘIPOMÍNKY A NÁVRHY K ROČNÍ ANALÝZE RŮSTU, K DOPORUČENÍM EU
PRO ČESKOU REPUBLIKU A K POLITICE ČR V SOCIÁLNÍ OBLASTI.

„Evropa 2020“ je desetiletá strategie EU, která byla zahájena v roce 2010 a jejímž cílem je dosáhnout hospodářského růstu a větší zaměstnanosti. Nemá však sloužit pouze k překonání současné krize, ze které se evropské ekonomiky začínají postupně zotavovat. Má také pomoci vyřešit nedostatky současného modelu hospodářského růstu a vytvořit podmínky pro inteligentní a udržitelný rozvoj, který podporuje sociální začlenění.

Za tímto účelem bylo v rámci strategie stanoveno pět hlavních cílů, které musí Evropská unie do konce tohoto desetiletí dosáhnout. Ty se týkají zaměstnanosti, výzkumu a vývoje, otázek klimatu a energetiky, vzdělávání, sociálního začleňování a snižování chudoby.

V každoroční „Stínové zprávě“ se Caritas Europa v souladu se svým zaměřením soustředí na chudobu, nezaměstnanost a vzdělávání. Již počtvrté od svých členských organizací shromáždila „Národní stínové zprávy“ a posléze kompletní Stínovou zprávu předložila evropským institucím. Charita ČR se v roce 2014 poprvé zařadila mezi 27 členských států, které se podílejí na podobě hodnotícího dokumentu k cílům Strategie EU 2020.

Národní stínovou zprávu za Českou republiku připravily pracovnice Charity ČR Iva Kuchyňková a Lucie Benešová ve spolupráci s řediteli a zaměstnanci diecézních a místních Charit.

Děkujeme za podporu zastřešující organizaci Caritas Europa.

01

Strategie Evropa 2020: Obecné shrnutí

Obecně shledáváme strategii Evropa 2020 jako pozitivní, zvláště pak skutečnosti vázané na zaměstnanost, chudobu a sociální vyloučení. Je důležité mít jasné cíle, ke kterým se stát může zavázat jak na národní, tak na evropské úrovni. Obecně se dá říci, že vláda cíle vytyčené v roce 2010 plní. Je ale nutno dodat, že proces schvalování a navrhování má slabiny a není v něm prostor pro komentáře a návrhy od nevládních organizací.

Dále by bylo vhodné rozpracovat data z **Eurostatu, která nezahrnují informace o určitých ohrožených skupinách** (např. osoby bez domova, migranti). Pokud by tyto údaje byly rozpracovány, získali bychom ucelenější pohled na zmíněné skupiny. Důležité je také vzít v úvahu, že cíle snížení chudoby a zákony implementované EU pomáhají z chudoby těm, kteří do ní spadli vinou evropské finanční krize, ale ne těm, kteří jsou chodobou zasaženi například z důvodu dlouhodobého sociálního vyloučení.

Proto je důležité **posílit budoucí strategii ve dvou rovinách**. Za prvé přehodnotit stávající cíle zaměřené na udržitelný hospodářský rozvoj. Zvláštní pozornost by měla být věnována nejen vytváření pracovních míst a prostředků globálního ekonomického růstu, ale také kvalitě pracovních podmínek. Za druhé je třeba učinit více pro zapojení veřejnosti, především odborných organizací, firem i jednotlivých odborníků z oblastí, které se na snižování chudoby a nezaměstnanosti podílí. Větší důraz by měl být kladen na komunikaci a mediální publicitu tak, aby byla veřejnost o strategii Evropa 2020 lépe informována.

02

Chudoba

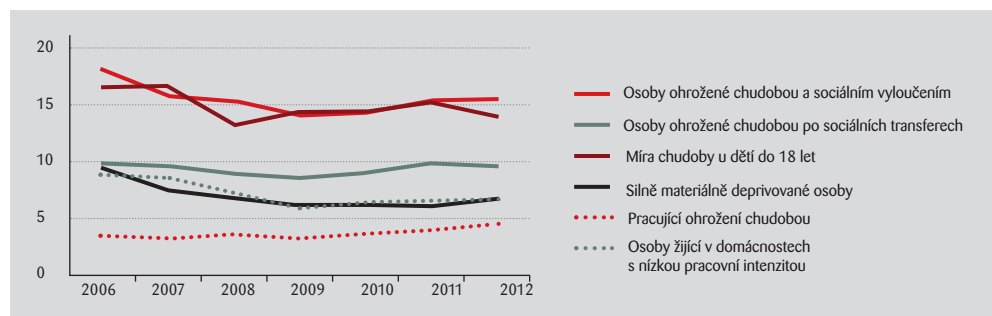
2.1

Současné trendy

Vývoj chudoby a sociálního vyloučení v ČR (2009–2012) na základě dat z Eurostatu:

- Nejvyšší relativní a absolutní nárůst se projevil u skupiny pracujících ohrožených chudobou, který vzrostl z 3,2 % v roce 2009 na 4,5 % v roce 2012. I tak však poměr zůstává hluboko pod průměrem EU. (9,2 % v roce 2012)
- Největší absolutní nárůst se projevil u skupiny lidí ohrožených chudobou a sociálním vyloučením, který se zvýšil ze 14 % v roce 2009 na 15,4 % v roce 2012.
- Je třeba poznamenat, že téměř všechny ukazatele chudoby ve sledovaném období vzrostly. Výjimkou je ukazatel dětské chudoby, která meziročně poklesla o 0,4 % na 13,9 % v roce 2012.

Eurostat (% populace) ČR	2009			2010			2011			2012			EU průměr
	M	Ž	C	M	Ž	C	M	Ž	C	M	Ž	C	
CHUDOBA													
Osoby ohrožené chudobou a sociálním vyloučením	-	-	14,0	-	-	14,4	-	-	15,3	-	-	15,4	24,8
Osoby ohrožené chudobou po sociálních transferech	7,5	9,5	8,6	7,5	9,5	8,6	8,9	10,6	9,8	8,7	10,5	9,6	17,0
Míra chudoby u dětí do 18 let	-	-	14,3	-	-	14,3	-	-	15,2	-	-	13,9	20,8
Silně materiálně deprivované osoby	-	-	6,1	-	-	6,2	-	-	6,1	-	-	6,6	9,9
Pracující ohrožení chudobou	3,0	3,4	3,2	3,7	3,6	3,7	4,1	4,0	4,0	4,4	4,7	4,5	9,2
Osoby žijící v domácnostech s nízkou pracovní intenzitou	-	-	6,0	-	-	6,4	-	-	6,6	-	-	6,8	10,3

Kromě dat je potřeba vyzvihnout i následující skutečnosti:

- Podle statistik bylo v roce 2013 14,6 % domácností ohroženo chudobou nebo sociálním vyloučením. Nejohroženější skupinou jsou domácnosti s nízkou pracovní intenzitou (jedná se zejména o dlouhodobě nezaměstnané osoby a osoby žijící v neúplných rodinách s dětmi).¹ Zprávy SILC se sice vyjadřují k počtu lidí žijících v domácnostech, ale obvykle nikoli k osobám bez domova, k lidem žijícím v azylových domech a v podobných institucích. V roce 2011 ČSÚ spočítal, že v azylových domech a sociálních institucích žije 11 500 osob. Toto číslo je dle ČSÚ pouhou třetinou skutečného počtu – pozdější odhady z roku 2012 ukazovaly až na 100 000 osob. Pokud bychom započítali i osoby bez domova a sociálně vyloučené, hodnota by stoupla o 0,3 %.²
- Jelikož za významnou příčinu i důsledek chudoby považujeme zadluženost, přidáváme data, která s ní souvisí. Počet insolvenčních návrhů v roce 2013 vzrostl ve srovnání s rokem 2012 o 14,5 %. K nárůstu insolvenčních návrhů došlo zejména v segmentu firem (o 34,2 %). U spotřebitelů je meziroční nárůst 7,6 %.

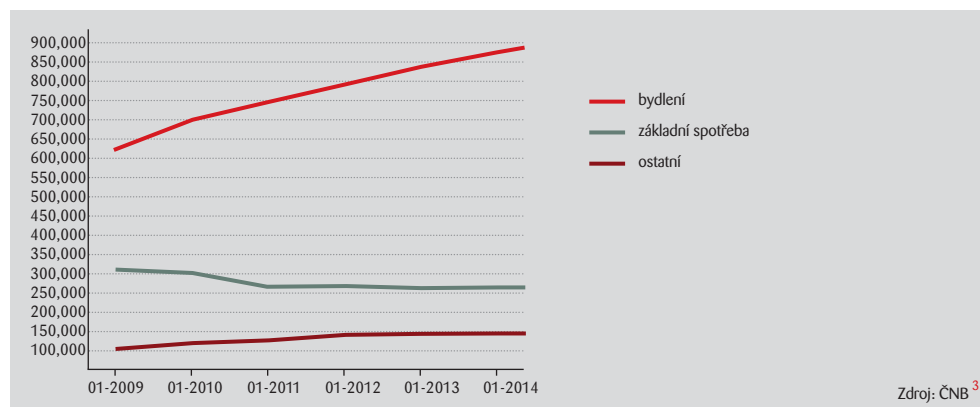
¹ Zdroj: Data poskytnutá MPSV a ČSÚ

² Zdroj: Strategie pro sociální začleňování 2014-2020 (usnesení vlády ze dne 8. 1. 2014 č. 24) http://www.mpsv.cz/files/clanky/17082/strategie_soc_zaclenovani_2014-20.pdf

Insolvenční návrhy

Rok	Společnosti	Spotřebitelé	Celkem
2009	5 255	4 237	9 492
2010	5 559	10 559	16 118
2011	6 753	17 600	24 353
2012	8 398	23 830	32 228
2013	11 269	25 640	36 909

Zdroj: <http://cfoworld.cz/financni-sluzby/vyvoj-insolvenci-v-cr-v-roce-2013-2803>

→ Na začátku roku 2014 pokračoval trend mírného růstu zadlužení domácností, kdy podle údajů ČNB činil úhrnný objem půjček domácností k 31. březnu 2014 celkem 1 185,9 mld. Kč.⁴ Dle níže uvedeného zdroje vyšší riziko sociálního vyloučení hrozí starším příslušníkům etnických skupin či osobám bez domova, a dále seniorům, jejichž sociální síť se zmenšuje, až nakonec žijí v jednočlenné domácnosti bez formální péče, jsou osamělí a sociálně izolovaní. Zvláštní kapitolu představuje sociální vyloučení u seniorů v ústavní péči.⁵

→ **Postřehy z našich služeb**, které pracují s rodinami (domovy pro matky s dětmi v tísní, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi a občanské poradny), ve velké míře korespondují s uvedenými důvody chudoby. Ohrožené chudobou jsou především rodiny neúplné a bez dobrých návyků. Díky obecně rozšířené nezaměstnanosti a dluhové problematice se však jedná také o rodiny úplné, které se s obtížemi zařazují na trh práce, nemohou nalézt vhodné bydlení – tedy ani zaměstnání. Dalšími příčinami chudoby v rodinách s dětmi bývá klamavé jednání firem, zhoršení uplatnění na trhu práce, nízká mzda, škrty ve vyplácení dávek, předčasné ukončení školní docházky, neschopnost rodičů starat se o rodinu, nedostatečná finanční gramotnost. Tyto problémy (dluhy, nepřizpůsobivost) mají tendenci se, dle našich zkušeností, přenášet z generace na generaci. Tyto osoby nejsou začleněny v běžném systému způsobu života osob v ČR. Vytváří si své individuální strategie přežití, tzv. „alternativní systém přežití“, který je nezřídka navázán na páčání kriminální činnosti a prohlubuje vyloučení těchto osob.

→ Při řešení problematiky migrantů narážíme na nedostupnost veřejného zdravotního pojištění pro cizince s dlouhodobým pobytem v ČR, který v některých případech vede k jejich významnému zadlužování. Systém je nastaven diskriminačně, zvýhodňuje soukromé pojišťovny na úkor klientů a poskytovatelů zdravotních služeb. Soukromé pojišťovny mají v pojištění řadu výluk, na které se pojištění nevztahuje a pacientům pak následně vznikne vysoký dluh u zdravotního zařízení, případně je jim péče odepřena z důvodu nemožnosti daný zákrok uhradit. Relativně časté jsou případy statisícového zadlužení u dětí, které potřebovaly intenzivní novorozeneckou péči.

³ Zdroj: http://www.cnb.cz/cnb/ST/AT.ARADY_PKG.hlavni_uka/zatele?p_iframe=0&p_lang=CS

⁴ Zdroj: Zpráva o směřování příjmů a výdajů domácností v ČR v prvním čtvrtletí 2014, MPSV

⁵ Zdroj: Evropský rok boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení: http://ec.europa.eu/employment_social/2010againstopoverty/index_en.htm

- U osob ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením došlo dle dostupného ukazatele ke snížení o 0,8 % oproti roku 2012, kdy bylo 15,4 %, na 14,6 % v roce 2013. Dle našich zkušeností z praxe tento údaj zcela neodpovídá realitě. Na naše služby se obracelo oproti roku 2012 stejné množství osob, popřípadě byl ve službách zaznamenán mírný nárůst osob, které se ocitly v situaci ohrožení chudobou nebo sociálním vyloučením. Zvýšila se poptávka u služeb, které pracují s dětmi a mládeží, se závislými na návykových látkách, s rodinami a tam kde není dostupná forma bydlení (např. ubytovny, státní byty, sociální byty). Byl zaznamenán nárůst zájemců o služby azylových domů a nocleháren. Jedná se například o hlavní město Prahu, České Budějovice.
- Poptávka se významně zvýšila u následujících druhů charitních služeb: sociálně aktivizační služby, poradny pro občany a terénní programy.

Ukázka z praxe

Typický příběh z Nízkoprahového zařízení pro děti a mládež:

Klientka N. (21 let) bývá častokrát oslovena pracovníky terénního programu. Do klubu nízkoprahového zařízení dochází zřídka, jen v případě, že má akutní problémy. Celkově svou situaci neřeší, za návštěvu sociální služby se před svými vrstevníky stydí. Je vstřícná, milá. Svůj volný čas tráví v partě kluků. Má za sebou i zkušenost s drogami, chodila do kontaktního centra, ale nevyhovovalo jí to tam. Pochází z nefunkční rodiny – bez mámy, táta se o ni nestará. Sice má napsané trvalé bydliště u něj, ale táta ve skutečnosti nechce, aby tam bydlela. Otec po ní peníze spíše vyžaduje, ale ona je nemá kde získat, protože byla vyřazena z evidence úřadu práce. V jejím regionu je vysoká nezaměstnanost, nemá možnost se uplatnit, protože nedokončila ani učební obor. V partě kluků občas dostane nějaké cigarety, víno. Snaží se vždy ze současného přítele profitovat – alespoň se někde vysprchovat, najíst. Jakmile se na ní „její kluk“ vykašle, přestěhuje se k jinému. Není promiskuitní, ale tímto způsobem se snaží přežít (tzv. „para systém přežití“).

2.2

Nejnovější politický vývoj

Zaznamenali jsme následující změny:

- Vláda přijala **Koncepci prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020**, kterou schválila funkční definici ETHOS (Evropská typologie bezdomovectví a vyloučení z bydlení) jako základní východisko k řešení problematiky bezdomovců a lidí ohrožených ztrátou bydlení.
- Přijetí **Strategie sociálního začleňování 2014–2020 v lednu 2014**, která se zabývá problémy ohledně chudoby a začleňování.

- Díky Ministerstvu spravedlnosti⁶ došlo k úpravě pravomocí exekutora a tím k mírnému zlepšení pozice dlužníka. Revizní novela však nevyřešila skutečnost, že na insolveni nedosáhne většina předlužených osob. Ke schválení insolvence je totiž nutné, aby v následujících 5 letech měla osoba příjmy alespoň ve výši jedné třetiny dluhů.
- V roce 2014 vešel v platnost nový **Občanský zákoník (č. 89/2012 Sb., občanský zákoník)**, který pod sebe nově zahrnul i oblast rodinného a obchodního práva. V rámci toho došlo k mnoha změnám, např. v oblasti opatrovnictví, uzavírání smluv, sociálně-právní ochrany dětí, institutu společného jmění manželů a institutu daru.⁷

Sociálně investiční balíček: investice do dětí⁸

HODNOCENÍ POSTUPU

→ Snížení nerovností v nízkém věku díky investici do vzdělávání a do péče o děti

Pro děti mladší tří let u nás není žádný bezplatný program na kvalitní inkluzivní vzdělávání. Dávkami vyplácenými v rodičovské dovolené jsou podporovány zpravidla matky, aby se mohly intenzivně věnovat dítěti. Vzdělávací, volnočasové a sportovní aktivity jsou nabízeny rodičům dle jejich zvážení a potřeby za úhradu. Do mateřských škol jsou přijímány děti předškolního věku od tří let. Mateřských škol je v některých oblastech momentálně nedostatek. Upřednostňovány jsou děti rok před nástupem do základní školy, protože školky mají povinnost umožnit dítěti absolvovat před vstupem do základní školy rok v mateřské škole.

→ Zlepšení dopadu vzdělávacího systému na rovné příležitosti

Všechny děti mají v ČR přístup k poměrně kvalitnímu, bezplatnému vzdělávání v rámci systému školství v mateřských, základních, středních a vysokých školách.

→ Zlepšení systému poskytování zdravotní péče znevýhodněným dětem.

Pacienti mají spoluúčasť na úhradě předepsaných léků. Výše doplateků jsou nejednotné, nepřehledné, každoročně se mění, mnohdy rostou a jsou nepředvídatelné. Regulační poplatky až do letošního roku značně ztěžovaly dostupnost celého spektra zdravotních služeb. Časová a místní dostupnost zdravotní péče, která byla realizovaná nařízením vlády od ledna 2014 sice poprvé v novodobé historii garantuje dostupnost péče, avšak v některých parametrech stávající obvyklou dostupnost zhoršuje: praktický lékař do vzdálenosti 35 minut jízdy autem, obdobně jako gynekolog a zubař. Náklady na dopravu k lékaři se tedy zvyšují. Nedořešená problematika úhrad průniku zdravotních a sociálních služeb z veřejných zdrojů má za následek mnohdy zvýšené náklady rodin na některý druh zdravotně sociálních služeb: hospicová péče, následná péče, péče v léčebnách dlouhodobé péče (úhrada inkontinenčních pomůcek, finanční spoluúčasť atd).

Děti cizinců, kteří nemají trvalý pobyt v ČR, nemají účast na systému veřejného zdravotního pojištění a tím je jejich přístup ke kvalitním zdravotním službám značně omezen. To představuje závažný problém, který není dlouhodobě řešen, přestože na něj nevládní organizace opakovaně upozorňují.

⁶ Zdroj: Strategie pro sociální začleňování 2014-2020 (usnesení vlády ze dne 8. 1. 2014 č. 24) http://www.mpsv.cz/files/clanky/17082/strategie_soc_zaclenovani_2014-20.pdf

⁷ Zdroj: <http://www.consulegis.com/news/current-advertising-regulation-in-the-czech-republic-after-new-civil-codes-force/>

⁸ Zdroj: Evropská komise, 2013, Doporučení ohledně investic do dětí: Prolomení bludného kruhu znevýhodnění 2013/112/EU, schváleno v rámci sociálně investičního balíčku

Inovativní služby nebo programy implementované Charitou ČR

POPIS KONKRÉTNÍHO PROGRAMU

Předškolní klub Ambrela pro znevýhodněné děti a mládež koordinovaný šluknovskou charitou se zaměřuje zejména na děti ze sociálně vyloučených rodin. Tento projekt na podporu Romů odstartoval kolem poloviny roku 2012 a je financován MŠMT. Cenným ponaučením je poznatek, že alternativní metody vzdělávání jsou dobrým nástrojem pro práci s dětmi ze znevýhodněných rodin.⁹

Šluknov, nejsevernější město České republiky, nedaleko hranic s Německem, v minulosti významné centrum průmyslu, prosperity a rozkvětu dnes bojuje s velkými problémy. Bývalé státní firmy zkrachovaly, nezaměstnanost se stále zvyšuje a to nejenom u populace Romů. Situace s bydlením je katastrofální, nejchudší lidé musí žít v nejdražších bytech, které jim nabízejí spekulanti. V těchto bytech ale často nemají ani vodu, topení, elektřinu. Mnoho obyvatel je zadluženo, žije ze sociálních dávek, děti z vlastní zkušenosti poznali, co je to hlad. Situace je výbušná.

Oblastní charita Šluknov se snaží od roku 2011 napomáhat k sociálnímu míru a to prostřednictvím práce s dětmi, s mládeží a dospělými. Vzdělávání dětí je jedním z nejdůležitějších kroků na cestě ke zlepšení jejich budoucnosti. Ale jak jim ho vštípit? Romské přísloví říká: „Když tě někdo chce do něčeho dobrého nutit, nevěř, že to je dobře...“. Klasická škola ale nutí. Děti, které často ani nenavštěvovaly školku a které mají sociální handicap, se cítí ještě více nuceny, cítí neúspěch a velice rychle ztrácí motivaci.

V předškolním klubu „Ambrela“ (roms. deštník) zvolila Oblastní charita Šluknov jiný přístup. V roce 2012 začala za podpory Ministerstva školství využívat alternativní pedagogiku podle Marie Montessori.

Proč Montessori pedagogika právě pro romské děti?

Protože se děti učí individuálně, podle svých vlastních potřeb a vlastním tempem. Děti se učí to, o co zrovna mají zájem a tím, že je práce a učení zajímavá a baví, dokážou vše lépe vstřebat, zapamatovat si a používat v praxi. Tímto způsobem zažívají úspěchy v učení. Úspěchy jim dodávají sebevědomí, které ve většině romské populace chybí. Jestliže děti získávají větší sebevědomí, nebojí se učit další nové věci a získávat nové vědomosti a poznatky, o které před tím nejevily zájem nebo se dokonce bály zájem projevit z obavy z neúspěchu.

Další přínos Montessori pedagogiky spočívá v tom, že se tyto děti nenásilnou formou a vlastně jen jakoby mimochodem učí dovednostem praktického života, které jejich rodiče mnohdy neovládají, protože se je sami neměli kde a kdy naučit. A tak se již čtyřleté děti dokáží o sebe postarat, dokáží připravit jídlo nejen samy sobě, ale i jiným. Dokáží po sobě uklidit a dokáží být samostatné.

⁹ Zdroj:
<http://charitasluknov.cz/predskolni-klub--pro-deti/predskolni-klub-clanky/predskolni-klub-ambrela-2013>

Zhodnocení doporučení pro Českou republiku (angl. CSR – Country Specific Recommendations), která se týkají potírání chudoby (vydána v roce 2014):

Charita v rámci potírání chudoby vítá doporučení č. 2 a 5 a dodává k nim:

Doporučení č. 2 *ČR v současné době zvažuje snížení DPH – v doporučení je návrh na 3 druhy DPH. Snížit by se měla DPH u potravin a léků – tím by se měla zvedat nejen morálka placení daní, ale i podmínky pro podporu osob ohrožených chudobou, zejména rodin s dětmi. Pro zlepšení sociálního začleňování a chudoby je důležité též snížení DPH v oblasti stavebnictví a tím podpora rozvoje bytové výstavby.*

Doporučení č. 5 *Zajistit, aby akreditace, řízení a financování vysokého školství přispívaly k jeho zkvalitňování a k jeho větší orientaci na trh práce. Domníváme se, že toto doporučení může pomoci chudým rodinám s dětmi, které jsou sociálně znevýhodněné anebo patří k národnostním menšinám žijícím v ČR.*

Doporučení, která by mohla mít negativní dopad na potírání chudoby v ČR:

Doporučení, která by mohla mít negativní dopad

→ Udržet v roce 2014 v návaznosti na korekci nadměrného schodku zdravou fiskální situaci. V roce 2015 výrazně posílit rozpočtovou strategii, aby se zajistilo dosažení střednědobého cíle, a posléze u střednědobého cíle setrávat. Upřednostňovat výdaje podporující růst, aby se podpořilo oživení a zlepšily se vyhlídky na růst. Přijmout a provést opatření k posílení fiskálního rámce, a zejména zřídít nezávislou fiskální instituci pro sledování fiskální politiky, zavést fiskální pravidla pro místní a regionální samosprávy a zlepšit koordinaci mezi všemi úrovněmi správy.

Zdůvodnění Charity ČR

→ Stále je upřednostňován systém nenárokových dotací, kterým se řídí přerozdělování neziskovým organizacím, a vedle toho funguje systém příspěvkových organizací, které jsou dotovány z veřejných rozpočtů. Naším přáním je, aby se propojily rozpočty, ze kterých jsou hrazeny služby příspěvkových (státních) organizací a neziskových organizací. Aby měly všechny služby rovnou šanci při získávání finančních prostředků ze státních zdrojů.

2.3

Doporučení

Problémy spojené s dluhy:

- Pokračovat v revidování **zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon ve znění novely č. 294/2013 Sb.**, který se týká řešení předlužení osob. Předluženost je nejvýznamnější příčinou, ale i důsledkem chudoby. Velmi často vzniká klamavým jednáním firem. Je nutné změnit podmínky oddlužení tak, aby byl systém dosažitelný pro větší počet žadatelů, jejichž počet se stále zvyšuje. Podmínkou schválení oddlužení je, aby osoba uhradila minimálně 30 % z dlužné částky. Tato hranice je příliš vysoká i ve srovnání s jinými zeměmi EU např. Rakouskem, kde je k oddlužení potřeba uhradit pouze 10 % z dlužné částky.
- Dalším problémem je, že po novele **č. 294/2013** soudy dostatečně nevyužívají možnosti společného oddlužení manželů. **Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti** dostatečně neřeší vyšší odměn a stanovování nákladů za úkony soudních exekutorů.

Snížení rizika spadnutí do dluhové pasti:

- **Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi:** Vyplácení dávek by mělo být pružnější. Při podání žádosti o dávky pomoci v hmotné nouzi není často využívána možnost podat si žádost o mimořádnou okamžitou pomoc z důvodu hrozící vážné újmy na zdraví (např. když žadatel nemá dostatečné prostředky k nákupu základních potravin). Žadatel o dávku si tak na doporučení úřadu práce podává žádost o dávky, které se vyplácí opakovaně, tj. příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení. Zde však řízení o přiznání dávky trvá až 30 dnů, a proto žadatel nemá po tuto dobu peníze na úhradu základních prostředků na jídlo a na hygienu.
- Je důležité, aby **Služební zákon č. 218/202 Sb.** vyřešil rozdílnost výkladů zákonů a předpisů, postupů týkajících se sociálních dávek a pomoci sociálně vyloučeným a chudým lidem tím, že standardizuje postup práce úředníků.

Podpora nízkopříjmových rodin a dětí s jedním rodičem

- Podpořit financování škol, aby se mohly zaměřit na znevýhodněné rodiny (pokrytí kroužků, pomůcek, exkurzí).
- Poskytnout migrantům dobrý přístup ke zdravotní péči (Charita ČR se na tomto podílí na národní úrovni).

Udržení a vylepšení kvality a dostupnosti sociálních služeb

- Snížit nerovnosti, které ovlivňují rozdělení finančních prostředků z rozpočtů státních a neziskových služeb. Výzvou je možnost propojení rozpočtů a zajištění rovných příležitostí pro služby v získávání finančních prostředků ze státního rozpočtu.
- Udržet a motivovat pracovníky v sociálních službách s dlouholetou praxí a zkušenostmi, zastavit neúměrné zvyšování požadavků na jejich vzdělání nebo členství v plánovaných profesních sdruženích, což je nákladné a časově náročné.

Zkvalitnění přístupu k bydlení

- Je velmi důležité přijmout **zákon o sociálním bydlení** (Charita ČR je zapojena do vnitrostátního procesu).
- Na zřizování nízkonákladových bytů by se měly více podílet samosprávné územní jednotky a rozhodovat na základě potřeby.
- V současné době se na nízkonákladové bydlení (sociální bydlení) pohlíží jako na nájemné vybírané za účelem podnikání. Doporučujeme ho vyjmout z daňové povinnosti a poskytnout pro tuto službu dodatečnou ekonomickou podporu.

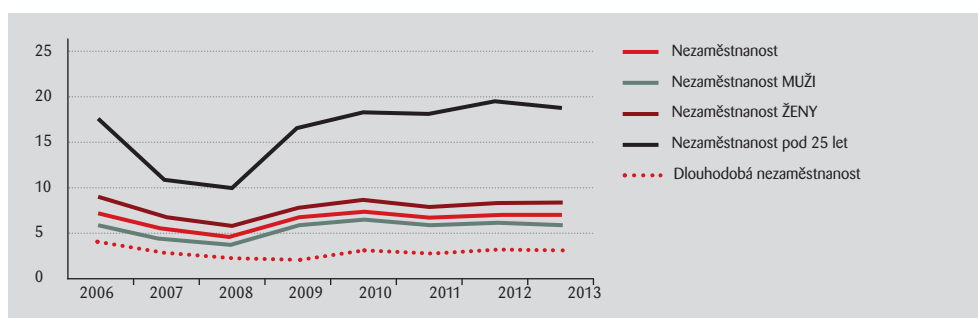
3.1

Současné trendy

Vývoj ukazatelů zaměstnanosti v ČR (2009–2013)
na základě dat z Eurostatu:

- Největší absolutní nárůst se projevil v míře zaměstnanosti žen, který se zvýšil z 61,4 % v roce 2009 na 63,8 % v roce 2013. Tím se mírně snížil značný rozdíl v zaměstnanosti mužů a žen, který představoval 17,2 % v roce 2013. Je třeba poznamenat, že ve stejné době nezaměstnanost žen vzrostla o 0,6 procentního bodu na 8,3 %. Druhý nejvyšší absolutní nárůst se projevil v nezaměstnanosti mládeže, který se zvýšil o 2,3 % na 18,9 % v roce 2013.
- Nejvyšší relativní nárůst nastal v míře dlouhodobé nezaměstnanosti, zejména u mužů (2009: 1,6 %, 2013: 2,5 %); Nicméně i nadále je dlouhodobě více nezaměstnaných žen (2009: 2,5 %, 2013: 3,7 %).

Eurostat (% populace)	2009			2010			2011			2012			2013			EU průměr
	M	Ž	C	M	Ž	C	M	Ž	C	M	Ž	C	M	Ž	C	
Česká republika																
Zaměstnanost																
Zaměstnanost	80,2	61,4	70,9	79,6	60,9	70,4	79,9	61,7	70,9	80,2	62,5	71,5	81,0	63,8	72,5	68,3
Nezaměstnanost	5,9	7,7	6,7	6,4	8,5	7,3	5,8	7,9	6,7	6,0	8,2	7,0	5,9	8,3	7,0	10,8
Nezaměstnanost pod 25 let	-	-	16,6	-	-	18,3	-	-	18,1	-	-	19,5	-	-	18,9	23,4
Dlouhodobá nezaměstnanost	1,6	2,5	2,0	2,6	3,5	3,0	2,4	3,2	2,7	2,6	3,6	3,0	2,5	3,7	3,0	5,1

Kromě statistických dat je potřeba vyzdvihnout i následující skutečnosti:¹⁰

- Zvýšení počtu smluv na dobu určitou: v roce 2012 u 7,2 % osob, v roce 2013 u 7,9 % osob¹¹
- Navýšení smluv na částečný úvazek: 2012: 5,8 % a 2013: 6,6 %.
- Ke dni 31. 12. 2013 byl podíl nezaměstnaných osob starších než celostátní průměr (který činí 8,2 %) zaznamenán v polovině krajů.
- Průměrný věk nezaměstnaných uchazečů o zaměstnání ve věku 15 až 64 let vzrostl o 1,1 %.
- Největší skupinou uchazečů o zaměstnání zůstávají lidé s výučním listem (27 %) a lidé se základním vzděláním (40,4 %).
- Počet žadatelů o jedno pracovní místo se zvýšil z 15,6 % v roce 2012 až na 17 % v roce 2013.
- Ani údaje Eurostatu, ani údaje uvedené (poskytnuté MPSV a ÚP) nezahrnují extrémně zranitelné skupiny (osoby žijící v azylových domech, na ulicích, v ubytovnách, migranti a osoby bez přístřeší).¹²

Ze zkušenosti z našich služeb souhlasíme se statistickými výstupy a závěry Eurostatu. Souhlasíme s tím, že významně vzrostla nezaměstnanost mladistvých. Zvýšená míra nezaměstnanosti se dle praxe v našich zařízeních (občanské poradny, sociální rehabilitace, azylové domy, nízkoprahová denní centra a další) vyskytuje především u následujících skupin: osoby s nízkou kvalifikací (základní vzdělání, střední bez maturity), osoby se zápisem v rejstříku trestů, osoby se zdravotním hendikepem (fyzickým i psychickým), znevýhodnění věkem (50 a více let, mladí bez pracovních zkušeností), mladé osoby ze sociálně slabých rodin, matky samoživitelky, klienti romského původu. Příčiny: Nedostatečné zázemí, okruhy osob uvedených výše. Ze strany zaměstnavatelů dochází ke zneužívání institutu zkušební doby a možnosti opakovaně zaměstnávat na dobu určitou a využívání jiných typů pracovních smluv (DPP, DPČ, které nejsou pro zaměstnance výhodné). Problémem je i agenturní zaměstnávání a vysoké nároky na skupinu lidí v předdůchodovém věku. Rozšiřuje se skupina osob v předdůchodovém věku s nižší a neatraktivní výkonností, kterou zaměstnavatelé z ekonomických důvodů nezohlední.

Ukázka z praxe

Na Charitní občanskou poradnu se obrátil mladý muž (23 let) s prosbou o pomoc se získáním zaměstnání. Jednalo se o klienta s dobrým vystupováním, který však již ztrácel sebedůvěru a naději, že někdy získá možnost stabilně pracovat pro nějakou firmu za přiměřenou odměnu. Uvedl, že přestože má dva výuční listy a to na výkon profese zámečnická a výkon profese pokrývač, nemůže získat stále zaměstnání. Doposud sehnal jen sezónní brigády jako např. sběr chmelu, jablek či brambor. Pracovnice poradny zjistila, že muž nemá připravený profesní životopis a nemá uspořádány dosavadní pracovní zkušenosti, které jsou při hledání zaměstnání předkládány. Na další schůzce, kam již přinesl potřebné dokumenty, společně setřídili dosavadní zkušenosti, evidence na ÚP a zpracovali profesní životopis. Pracovnice vyhledala nabídky zaměstnání, které si tento mladý muž obešel. Získal nabídku práce, zaměstnavatel si však kladl podmínku, že musí nejdříve jeden měsíc pracovat bez smlouvy. Pracovnice mladého muže upozornila na rizika, která jsou s tím spojena. Ten se i přes to rozhodl, že za těchto podmínek práci přijme. Velice chtěl pracovat. Po uplynutí měsíce mu však zaměstnavatel sdělil, že mu vyplatí mzdu až za další odpracovaný měsíc bez smlouvy. Protože se mladému muži ve firmě líbilo, i tuto podmínku přijal. Po dvou měsících s ním zaměstnavatel smlouvu opět neuzavřel, mzdu mu žádnou nevyplatil a spolupráci s ním

¹⁰ Zdroj:
http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/trh_prace/rok2013/anal

¹¹ Zdroj:
http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/trh_prace/rok2013/anal2013.pdf
(str. 13)

¹² Zdroj:
http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/trh_prace/rok2013/anal2013.pdf
(str. 86)

bez udání důvodů ukončil. Mladý muž byl velmi nešťastný a zklamáný. Obrátil se na poradnu, zda mu pracovnice pomůže opět hledat nové zaměstnání. Po třech měsících se mu podařilo získat další nabídku od jiného zaměstnavatele a situace se opakovala. Nejdříve pracoval bez smlouvy, po měsíci dostal smlouvu na dobu určitou pouze na základní mzdu s tím, že mu zaměstnavatel bude na „černo“ mzdu doplácet mimo smlouvu. K tomu však nedošlo a mladý muž dostal s měsíčním zpožděním vyplacenou pouze základní mzdu, tedy méně, než by dostal na Úřadu práce jako svou podporu. Se zaměstnavatelem se kvůli tomu nepohodl a ve zkušební tříměsíční době byl opět propuštěn.

3.2

Nejnovější politický vývoj

Zaznamenali jsme následující změny:

- V červnu 2014 vstoupila v platnost novela zákona o pobytu cizinců na území České republiky. Byly nově zavedeny zaměstnanecké karty, které jsou v současné době vydávány místo dlouhodobých víz za účelem zaměstnání, dlouhodobého pobytu nebo zelených karet. Nicméně česká imigrační politika je ve srovnání s ostatními členskými státy EU velmi restriktivní, zejména v oblasti vydávání a obnovování pracovních povolení pro cizince.
- V důsledku nového Občanského zákoníku byl rovněž změněn zákoník práce. V platnost byly uvedeny nové, praktické postupy řízení Ministerstva práce a sociálních věcí a Úřadu práce ČR. Byly zavedeny nové nástroje aktivní politiky zaměstnanosti, jako je např. aktivní politika začleňování. Další reformy byly provedeny v následujících oblastech:
 - Znovuzavedení kategorie zdravotně postižených osob jako jedné z podkategorií osob se zdravotním postižením.
 - Snížení administrativní zátěže pro zaměstnavatele, kteří žádají o dávky poskytované v rámci aktivní politiky zaměstnanosti tím, že žádosti o osvědčení o zadluženosti bude vydávat příslušný ÚP.
 - Nová pravidla týkající se náhradního plnění.
- Úřad práce ČR se ve svých aktivitách dlouhodobě zaměřuje na podporu mladých lidí. V současné době například probíhá projekt Odborné praxe pro mladé do 30 let. V rámci aktivní politiky zaměstnanosti jsou primárně podporovány skupiny osob nejvíce ohrožené na trhu práce, mezi něž patří také mladí lidé a absolventi.¹⁴

¹³ Zdroj:
<http://www.nfozp.cz/projekty/aktualne/novela-bill-of-employment-a3739412>. Více info:
<http://www.pravniprostor.cz/zmeny-in-legislative/vyslo-in-collection-zakonu/novela-bill-of-employment>.

¹⁴ Informace získané z ÚP v Praze.

Zhodnocení doporučení pro Českou republiku (angl. CSR – Country Specific Recommendations), která se týkají zaměstnanosti (vydána v roce 2014):

**Charita v rámci zaměstnanosti vítá doporučení č. 3, 4 a 7 (resp. jejich části),
jelikož dle ní budou mít pozitivní dopad na zaměstnanost:**

- **Doporučení č. 3:** *Zajistit dlouhodobou udržitelnost veřejného důchodového systému.*
- **Doporučení č. 4:** *Posílit účinnost a efektivitu veřejných služeb zaměstnanosti.*
- **Doporučení č. 7:** *Přijmout zákon o státní službě, který zajistí stabilní, efektivní a profesionální služby státní správy.*

Doporučení, která by mohla mít negativní dopad na zaměstnanost v ČR:

Doporučení, která by mohla mít negativní dopad

- Zajistit dlouhodobou udržitelnost veřejného důchodového systému, a to konkrétně rychlejším navyšováním zákonem stanoveného věku pro odchod do důchodu a jasnějším provázáním tohoto věku se změnami ve střední délce života. Podporovat zaměstnatelnost starších pracovníků a přezkoumat mechanismus valorizace důchodů. Přijmout opatření k výraznému zlepšení nákladové efektivnosti a správy ve zdravotnictví, zejména v nemocniční péči.
- Zlepšit účinnost a účelnost veřejných služeb zaměstnanosti, především pak zavedením systému pro měření výkonnosti. Oslovit neregistrované mladé lidi a poskytovat individualizované služby. Výrazně navýšit dostupnost cenově přijatelných a kvalitních zařízení a služeb péče o děti, a to se zaměřením na děti do tří let.
- Zrychlit reformu regulovaných povolání a při tom se zaměřit na zrušení neodůvodněných a neúměrných požadavků. Zintenzivnit snahy o zvýšení energetické účinnosti v ekonomice.

Zdůvodnění Charity ČR

- Zajištění dlouhodobého udržení veřejného důchodového systému je velmi důležité. Je však nutné zohledňovat typy zaměstnání – míru jejich zátěže. Je nutné porovnávat střední věk a kvalitu dožití života. Samotná délka života neznámá, že je člověk stále schopen kvalitně žít a pracovat. Již nyní dochází v ČR k nejistotě jednotlivců, zda a za jakých podmínek budou moci ve stáří čerpat starobní důchod. Doba, po které získají nárok, se stále prodlužuje.
- V tomto doporučení, které je dobré, chybí základní podmínka pro jeho úspěšnost. Nelze předpokládat dobrý výsledek, pokud není zaručena provázanost s dostatečnou nabídkou pracovních míst – dlouhodobě udržitelných.
- V ČR jsme na poli sociálních služeb svědkem opačného vývoje, a proto se naše organizace snaží vypořádat s připravovaným tzv. Profesním zákonem. Ten z našeho hlediska neopodstatněně a nesprávným směrem pod záminkou zkvalitnění celkového obrazu této profese zpřísňuje podmínky výkonu práce pracovníků sociálních služeb. K tomu, podle nás, tímto navrhovaným způsobem nedojde a naopak to povede k tomu, že pracovníci s dlouhodobými praktickými zkušenostmi v sociálních službách, kteří by však nesplňovali požadované vzdělání, by tuto profesi vykonávat nemohli a na

→ V roce 2014 přijmout a provést zákon o státní službě, jenž zajistí stabilní, efektivní a profesionální státní správu. Zrychlit a značně posílit boj proti korupci provedením zbývajících legislativních opatření stanovených v protikorupční strategii na roky 2013–2014 a vypracováním plánů na další období. Dále zlepšit správu finančních prostředků EU, a sice zjednodušením prováděcích struktur, zvýšením kapacity a lepším řešením střetů zájmů. Zvýšit transparentnost při zadávání veřejných zakázek a zlepšit realizaci nabídkových řízení zajištěním odpovídajících pokynů a odpovídajícího dohledu.

jejich místo budou přijímáni absolventi škol s nově požadovaným vzděláním. Také by došlo ke snížení ohodnocení pracovníků ve vztahu k jejich vzdělání a profesnímu zařazení a zároveň by na sebe pracovník byl nucen vzít neuměrné závazky v oblasti naplňování profesního růstu – vůči plánované profesní komoře. Náklady na toto vzdělávání by nesl buď pracovník (což by snižovalo jeho příjem, který je již nyní velmi nízký) anebo jeho zaměstnavatel (který u neziskových organizací často zápasí se získáním prostředků alespoň na základní mzdu pracovníků).

→ Na přijetí zákona o státní službě se nyní v ČR pracuje. Občané měli malou možnost se k němu vyjadřovat. V aktuální úpravě návrhu se u státních zaměstnanců nyní neplánují původně zamýšlené bonusy za léta praxe ve státních službách, které je měly motivovat k setrvání na úřadě a proti korupčnímu jednání.

3.3

Doporučení

Zlepšit pracovní podmínky

- Motivovat pracující udržitelnou a bezpečnou prací a odpovídajícími podmínkami.
- Snížit počet smluv na dobu určitou a zajistit tak dlouhotrvající pracovní možnosti a jistoty.
- Legislativně upravit podmínky zaměstnanosti pro rodiny s jedním rodičem, například daňovými úlevami zaměstnavatelů, umožněním lepších pracovních podmínek, například práce z domova.
- Zajistit dostatek míst v institucích jako jsou školky a jesle.

Dát adekvátní práci těm nejvíce ohroženým

- Přijmout legislativu sociálního podnikání a podpořit myšlenku zaměstnanosti znevýhodněných skupin na trhu práce.

Caritas Europa

Rue de Pascale, 4
1040 Brussels - Belgium
Tel.: +32 (0)2 280 02 80
Fax: +32 (0)2 230 16 58

info@caritas.eu
www.caritas.eu

Charita Česká republika

Vladislavova 12
110 00 Praha 1
Tel.: +420 296 243 330

info@charita.cz
www.charita.cz

Tato zpráva byla podpořena z programu Společenství pro zaměstnanost a sociální solidaritu - PROGRESS (2007-2013).